

A tanár a felgymnasium köteles olvasmányából, a mennyiben azok arra alkalmasak, egy rövid 7—8 sorból álló tartalmi kivonatnak írásban való bemutatását is követeli. Természetes hogy ez a rövid tartalom csak nagyobb epikai, drámai műveknél, regényeknél kívánatos. Egyéb művek erre nem alkalmasak.

Minden tanuló csak úgy kap új könyvet, ha ezt a pár sorból álló tartalmi kivonatot bemutatja a tanárnak.

Ezeket a kivonatokat az év folyamán, de különösen az érettségi vizsgálatok előtt ismét át kell olvasnia, mert különben nem fog tudni azok tartalmáról az érettségi vizsgálaton beszámolni.

SZITNYAI ELEK.

AMERIKAI TANTERVREVISIO.

A tízes bizottság jelentése, a középiskolák tárgyában.

Baker H. Jakabtól a Colorado-egyetem elnökétől.*

Általános észrevétel.

A kutatás módja eltért ugyan némileg attól, melyet a tárgyalások kiindulási pontjául szolgáló eredeti jelentés előre megállapított, — mindazonáltal nekem erős a hitem a terv észszerűségében (wisdom) és abban hogy az végre is elfog fogadtatni. A bizottság meg van győződve, hogy bajosan lehetett volna Amerikában a férfiak oly csoportjára akadni, kik az albizottság tagjainál, a számukra kijelölt külön tárgyak megvitatására inkább lettek volna képesítve, --- és, hogy az ő ajánlataik, ép úgy az anyag, az idő, a tanfolyam helyének megválasztását, mint a legjobb módszereket illetőleg korunk nevelésügyi irodalmának legértékesebb ada-

* 1891-ben a «Nemzeti nevelésügyi tanács»-hoz a collegiumokba (Akademia) való felvétel követelményeit tárgyaló jelentésben a következő javaslat látott napvilágot:

«Küldjön ki a tanács egy bizottságot azon czélból, hogy az mintegy tizenkét egyetemet és collegiumot s ugyanannyi közép- (high) és előkészítő-iskolát jelöljön meg, melyek magukat egy, a közép- és főiskolai nevelés kérdéseinek megvitatására összehívandó ülésen képviseltetnék».

A jelentést tevő bizottság, melynek alulírott elnöke volt, a javaslatnak megfelelőleg, a vezető szerepet vivő intézetek képviseleti gyűlésének összehívására, Saratogában 1892-ben hatalmaztatott fel. A meghívásra mintegy 30 képviselő jelent meg. Egy három napos ülésben egy tervezet készített, melyet a nemzeti tanács el is fogadott. Az ily módon kijelölt és a

lékait képezik s általában a gyakorlati nevelőknek legértékesebb felfogását nyújtják. Nem szándékom ezen albizottsági jelentések részleteinek vitásába bocsátkozni. Mindegyik jelentés, és sok esetben a jelentés minden része magában terjedelmes tétel. Az eredmények kimutatása és a tizes bizottság javaslata fogja a rendelkezésemre álló időt kitölteni.

Nem mondható bármely véleményről is ki, hogy az végleges, sem valamely módszerről, hogy az a legjobb. Némelyek azt tartják, hogy az örök igazságok kevés lángelmék öntudatában keresendők, és hogy a bölcs határozatra jutásnak útja nem a vélemények egyezése. Ha mi történet-bölcsészetünkben Hegel követői vagyunk, a fejlődés törvényéhez kell ragaszkodnunk, — hinnünk kell, hogy a gondolatok minden foka szükséges, hogy a legjobb megvilágítás a történelmi módszer és hogy a gondolatok legmagasabb fejlettsége a kutatás bármely irányú előhaladott képviselőjének hitében és követésében található fel. Az albizottsági tanácskozások törekvése oda irányult, hogy azok minden tárgy részeit, az ésszerűségnek, a történelemhez való alkalmazásának módszere által, egymással kapcsolatba hozzák; a tulajdonképeni bizottság munkája pedig abban állt, hogy ezen eredményeket, ugyanazon módszer által, egymással vesse egybe. Hogy vajjon a bizottság a mindenoldalúság képviselésére elég nagy és változatos volt-e, ez azok által döntendő el, kik véleményalkotásra a leghivatottabbak.

Az albizottsági *javaslatok összefoglaló kimutatása*. Gondos szemlélet tartva (a magam részéről) bizottságunk munkálata fölött, megkísérlem a benyújtott véleményeknek pontokba foglalt kimutatását adni. Azt hiszem, hogy e pontok legtöbbször teljes készséggel hozzájárulhatunk; azok némelyikének későbbi megvitatását azonban fenn kell tartanunk.

1. Némely középiskolai tanulmány korábban kezdendő.

középiskolai tanulmányok fölötti kutatások vezetésének kötelezettségével felruházott tizes bizottság első gyűlését New-York városában 1892 nov. havában tartotta meg. A bizottság kilencz albizottságot szervezett, melyek mindegyike, a számukra összeállított határozott kérdések alapján, a középiskola egy-egy főtárgya fölött volt tanácsot tartandó. Mindegyik albizottságba a kijelölt külön szakban kiváló oktatók — számszerint tizen — hívtak meg. A kérdések a következő pontokat ölelték fel: a tanulmány megkezdésének helye, a ráfordítandó idő, a tárgyak kiválasztása, a collegiumba és az életbe lépő növendékek nevelése közötti eltérés ajánlatossága, módszerek stb. Az ezen tanácskozmányokról szóló nyomtatott jelentések, a javaslatok kimutatásával együtt, a tizes bizottságnak, annak New-Yorkban 1893-ban tartott második ülésén adattak át. A tizes bizottság jelentése, felölelve az albizottsági munkálatokat, a kormány által, a nevelésügyi biztos hathatós támogatása mellett, a nyilvánosság elé bocsátatott, s néhány hó óta közkézen forog.

2. Minden tárgy oly alakba öntendő, hogy az a többit támogassa, például a történelem az angol tanulmányt, a természettudomány pedig a nyelv-, rajz-, irodalom- és földrajzzal hozassék kapcsolatba.

3. Minden tárgy ugyanazon módon taníttassék, — legyen az akár előkészítő a collegiumra (akadémia), akár képezze a befejező tanfolyam részét.

4. Oly tárgyak számára, a melyek felé a figyelem fokozottabb mértékben irányul, milyenek a természettudományok különböző ágai s a történelem, — több magasabb fokú képzettséggel bíró tanítóra (tanár) van szükség.

5. A laboratoriumi (kísérleti) munka a természettudományok minden ágában bővítendő és javítandó.

6. Némely tanulmányra, hogy azok a nép- és középiskolákban a tanítók munkáját irányítsák, szakoktatók alkalmazandók.

7. Minden növendék, mindaddig, a meddig csak tanul, bármely tárgyat, ugyanazon úton és ugyanazon terjedelemben tanuljon. (Ne tétessék különbség a történelem tanításánál, a tananyag terjedelmét és a követett módszert illetőleg azok között, kik az egyetemre mennek és azok között, kik az életbe kilépnek).

8. Minden tanulmány az oktatás komoly tárgyává tétessék, hogy azok mindegyike egyaránt fejlessze a növendék szemlélő-, emlékező-, beszélő- és okoskodó képességét.

9. A classikai és latin-tudományos tanfolyam közötti választás lehető későre halasztassék és pedig akkorra, a midőn már hajlamai és képességei bizonyosabbá váltak s már ő maga képes jövő célját meghatározni. (Lásd a két tanfolyam közötti különbséget a tízes bizottság később feltüntetett táblás kimutatásában: classikai, latin-tudományos, modern nyelvek és angol tanfolyam.)

10. Vezérelvül heti 20 időszak (óra) állapítandó meg, — föltevén, hogy ezek közül 5 időszak előkészületet nem kívánó munkára fordíttatik.

11. A párhuzamos tanfolyamok (programm) minél több részeikben azonosakká teendő.

12. A rajz minél több tantárggyal és minél nagyobb terjedelemben hozassék kapcsolatba.

13. Az ipari és kereskedelmi tárgyak elhagyandók. Ez minden megokolás nélkül említettik.

14. A természettudományok bizonyos ágaiban minél több szabad munka (fieldwork) követelendő.

15. Az egyöntetűség óhajtható. A jelentésben határozottan nem ajánltatik.

16. A középiskolák (high school) öleljék fel ép úgy az élet kötelességeit, mint a collegiumba való felvétellel szükséges előkészítést.

17. A collegiumok és tudós iskolák fogadják el a tanulmány valamelyik folyamát, mint a felvételre előkészítőt. (Ezen pont éle a magán előkészítő iskolák ellen irányul, melyeknek majdnem kizárólagos tárgyai a latin és görög).

18. A collegiumba belépő minden növendéktől az anyanyelvben (angol) a jó tanulmányi eredmény megkövetelendő.

19. A tökéletesebb előkészülés végett lehetőleg mennél több tanító mennél különbözőbb alkalmat használjon fel; milyenek a nyári iskolák, a collegiumi tanároktól tartatni szokott szaktanfolyamok, iskolai felügyelők, középiskolai igazgatók (high school principal) és a szaktanítók által nyújtandó oktatás.

20. A collegiumok a közép- és a népiskolák iránt nagyobb érdeket mutassanak.

21. A műipar- és szakiskolák a fölvételre teljes középiskolai nevelést követeljenek.

22. A megfelelő siker biztosítására, minden egyszer megkezdett tanulmány megszakítás nélkül oktatandó: (Az amerikai azon gyakori szokás ellen, hogy a tanuló pályára lép és ismét belép az iskolába).

A jelentésnek azon pontjai, melyekre nézve eltérő véleményem van, a következők:

1. A latin a mostaninál korábban kezdendő meg. (Albizottsági javaslat.)

2. Az angolra annyi idő fordítandó, mint a latinra. (Albizottsági javaslat.)

3. A természettudományi tárgyak nagy száma ajánlatik, a nélkül, hogy a számukra szükséges idő meg volna.

4. Minden egyes tárgy általános és viszonylagos értékének beható elemzése elhagyatott, mely pedig a táblázatban kitüntetett tanfolyamok megértését készítené elő.

5. Azon észrevehető következtetés, hogy a tanfolyamok szaporítása ajánlatos.

6. Azon következtetés, hogy a tantárgyaknak a növendékek által való szabad választása (műveltségöknek belértékére) viszonylagosan közömbös lehet. A tanulmányok egyenértékének tana. (E pont bővebb megokolását az író a későbbiekben nyújtja.)

7. A bizottság által készített minta tanfolyamok (programm) némely része.

Némely tanulmányok korább kezdése.

Az albizottság kutatásai táblázatos eredményeinek vizsgálata mutatja, hogy, az ő véleményeik szerint, a következő tanulmányoknak kellene a középiskola alatt kezdődniök.

Angol irodalom ;
 Német és francia ;
 Elemi algebra és concrét mértan ;
 Természeti tünemények ;
 Természetráaj ;

Életráaj és régiségtan (mythologia), polgári kormányzat, görög és római történelem ;

Természettani földráaj.

Az utóbbi néhány év alatt, a tanulmányoknak, úgy hiszem fontos módosításokra, törekvő s a népiskolai tanfolyamok javítását czélzó megvitatása gyakran képezte a tanácskozás tárgyát. A merev és gépleges módszerek s a minden részletre kiterjedő felnövesztett ismeretanyag gyakran vált már az elemi iskolákban a növendékek haladásának akadályává. A gyermek lelke, 14 életévvel, érettebb fejlettségre képes, mint a melyet közönségesen elérnek . . . Általános azon észrevétel, hogy a növendékek kedvező körülmények mellett, a történelem, irodalom, a közönséges jelenségek iránt meglepő fogékonytágot tanusítanak és oly fejlettséget, mely az iskolában, az ugyanazon korrall elérhetőn jóval túl van . . .

Vegyük fontolóra a tanulmányok logikai rendjét. Minden gyermek, majdnem öntudatának hajnalodásától kezdve, felismeri a szám és tér viszonyait, megfigyeli a tüneményeket és belőlök felületes következtetéseket von, megjegyzi elméjében társainak napi tetteit és használja a nyelvet, gyakran a tiszteletnek nagy alkalmazásával, gondolatának kifejezésére. Már ekkor kezdetét veszi a mennyiségtan, természet-tudományok, történelem és irodalomban az önkéntes fejlődés. A természet mutatja meg nekünk az útall melyet követnünk kell

Nem kellene-e népiskolai tanfolyamaink elemzését még egyszer fontolóra vennünk ? . . . Mindazoknak összege, a mit az albizottságok a népiskolák számára ajánlottak, nem oly rettenetes, mint a milyennek az kezdetben feltűnik.

Az oktatás azonossága.

A léleknek a tanulmányokhoz való viszonyát a léleknek és a tanulmánynak természete határozza meg ; a lélektan nem talál okot a miért a collegiumra is előkészítő tárgy másként taníttassék akkor, ha az közvetlenül az életre van szánva. Azonkivül a gazdálkodás is azt ajánlja, hogy a különböző tanfolyamok munkája, a mennyire csak lehet, azonossittassék.

A tanfolyamok választásának halasztása.

A bizottság igen fontos oknak ismerte el azon előnyt, melyet a tanfolyamok végleges választásának lehető későre halasztása nyújt. *Nálunk ez országban az állásnak nincsenek megszabott feltételei* és a szegény ember fiának ugyanazon előjogai vannak, mint a gazdag emberének. Ezért az életben elfoglalandó helyzetet a tanfolyamokban való korai elkülönítés nem határozza meg. . .

Ez oknál fogva nem vagyok hajlandó szavazatommal az albizottság azon ajánlatához járulni, hogy a latin korábban kezdessék. Ez nem volna gazdálkodás; van elég más, a mi a nevelés népoktatási fokára tartozik és én *nem kívánnék ajánlani oly tervet, mely a rendek és az életben meg szabott helyzet idegen országbeli felfogásán alapszik.*

(Befejezése köv.)

SOMOGYI GÉZA.

IRODALOM.

Pædagogiai értekezések. Irta Bartók László. Marosvárhelyt. 8-r. 191 l. Ára 2 korona.

A ki a cím után indulva érdeklődik e könyv iránt, melyet egy vidéki segédtanfelügyelő bocsátott közre, jó papíron, szép kiállításban, és jutányos áron, — bizonynyal csalódní fog. «E kötet nem chablonszerű, utánzott theoriai tételeket fejteget, hanem a gyakorlati életre irányuló, kivihető problémákat old meg» — mondja az előszónak első mondata, erényt csinálván a szükségből. Igaza van, hogy ha a theoretikus fejtegetésben csak chablonszerű utánzatot tudna adni, a gyakorlati kérdések terén azonban önálló gondolatai vannak, — jobb az eredeti utat választania. De akkor minek címezi könyvét Pædagogiai értekezéseknek? Vagy nem jó címet választott a szerző a tankönyvhöz, vagy nem jó könyvet írt a címhez.

Az mindenesetre tény, hogy a könyv tartalma szerint inkább lehetne 'tanügyi egyveleg', mint 'pædagogiai értekezések'. Az első másfél-száz lapon mintegy 30 önálló cikk van. Kissé sok; egy-egy cikk 3—4—5 lapra terjed, noha a témák nagy része nem épen könnyű. A szerző bizonynyal nem akart sem unalmat, sem fejtörést okozni olvasóinak; de nézetünk mégis az, hogy kissé visszaélt a rövidség előnyével. A cikkek jó része valószínűleg vidéki lapok tárczájában, vagy vidéki tanügyi folyóiratokban jelent meg, részben alkalmi vonatkozásúak is, s alig érthető, mi igazolja egy kötetbe összegyűjtésöket. A szerzőnek az a meggyőződése,